

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-27>

УДК 330.3

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ

MODERN PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF ENTERPRISES' ASSETS MANAGEMENT

Бабій Олег Миколайовичкандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5199-228X>**Койнак Володимир Володимирович**здобувач третього рівня вищої освіти,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3681-4149>**Babii Oleh, Koynak Volodymyr**

Odesa national economic university

Стаття присвячена дослідженню передумов та актуальних підходів до управління активами на підприємствах. Сучасні українські підприємства функціонують в умовах невизначеності та підвищеного рівня ризиків, що зумовлюють необхідність удосконалення підходів до управління активами із урахуванням чинників зовнішнього середовища. У статті проаналізовано та систематизовано актуальні завдання та принципи управління активами на підприємствах. Простежено та деталізовано методи управління оборотними та необоротними активами на підприємствах. Висвітлено інструментарій управління активами. Узагальнено основні проблеми та перспективи управління активами на підприємствах, такі як: неефективне використання активів, неадекватне фінансування та обслуговування зобов'язань, відсутність стратегічного підходу, відсутність інновацій у використанні активів, правові та регуляторні обмеження.

Ключові слова: активи, управління, методи, інструменти, підприємство, відновлення.

The importance of effective asset management of enterprises in conditions of economic recovery becomes critical for their sustainable development and competitiveness. The economic recovery conditions create a number of challenges and opportunities for enterprises. In this context, asset management is defined as a strategic approach to optimizing the use of resources in order to achieve maximum efficiency and value for the enterprise. International experience points to the importance of a global approach to asset management in recovery. A key element is careful planning and strategic decision-making regarding asset allocation. When considering positive foreign experiences, enterprises can take into account international standards and best practices in the field of asset management. The development of domestic enterprises in the conditions of recovery of the country's economy should be based on a thorough understanding of existing approaches, methods and tools of asset management, their advantages and disadvantages, and prospects for improvement. The purpose of the study is to generalize existing approaches to asset management at enterprises, highlight their advantages and disadvantages, and prospects for improvement. Asset management in the context of economic recovery is defined as a complex process that requires a deep understanding of economic processes. Domestic and foreign experience can serve as valuable sources for improving approaches to asset management in conditions of economic recovery. Proper consideration of these aspects will allow enterprises not only to survive in conditions of instability, but also to become leaders in their fields. Enterprises manage current and non-current assets. Enterprises manage current and non-current assets. Until 2022, Ukrainian enterprises had all the positive prerequisites for increasing the volume of assets, but the conditions of military aggression complicated the issue of the gradual development of modern Ukrainian enterprises. The structure of non-current and current assets differs significantly depending on the sphere of business, therefore, when forming an approach to asset management, first of all, attention should be paid to the analysis of the dynamics and structure of assets of enterprises of the chosen sphere of business. Research and comparison of the dynamics and structure of assets with competing enterprises provides an opportunity for the enterprise to find sources and reserves for improving the efficiency of asset management. Forming a conceptual approach to enterprise asset management, a comprehensive approach should be taken, taking into account the

types and components of assets, their dynamics and place in the structure. Only a comprehensive approach to asset management will enable the enterprise to find opportunities to improve the efficiency of asset management and the overall efficiency of its activities.

Key words: assets, management, methods, tools, enterprise, recovery.

Постановка проблеми. Важливість ефективного управління активами підприємств в умовах відновлення економіки стає критичною для їх стійкого розвитку та конкурентоспроможності. Умови відновлення економіки створюють низку викликів та можливостей для підприємств. У цьому контексті управління активами визначається як стратегічний підхід до оптимізації використання ресурсів з метою досягнення максимальної ефективності та вартості для підприємства.

В умовах відновлення економіки в Україні підприємства стикаються з потребою перегляду свого підходу до управління активами. Важливість диверсифікації та підвищення ліквідності стає ключовою, адже вона забезпечує гнучкість та здатність адаптуватися до змін у економічному середовищі. При цьому велика увага приділяється інноваціям та використанню технологій для оптимізації процесів управління активами.

Міжнародний досвід вказує на важливість глобального підходу до управління активами в умовах відновлення. Ключовим елементом є ретельне планування та стратегічне вирішення щодо розміщення активів. Розглядаючи позитивний закордонний досвід, підприємства можуть враховувати міжнародні стандарти та найкращі практики у сфері управління активами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питаннями управління активами підприємств займається багато видатних українських та зарубіжних вчених, таких як: І. О. Школьник, І. М. Бойчик, М. С. Харів, М. Т. Хопчан, А. Д. Василик, М. В. Володькіна, К. В. Ізмайлова, М. Я. Коробов, Л. А. Лігоненко, А. М. Поддєрьогін, М. Н. Крейніна, Т. Манесса та ін.

Проте вивчення наукових праць засвідчує, що існує потреба в узагальненні існуючих підходів до управління активами у діяльності вітчизняних та закордонних підприємств, що створить передумови для виявлення проблем та можливих перспектив в управлінні активами вітчизняних підприємств в умовах відновлення економіки України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розвиток вітчизняних підприємств в умовах відновлення еконо-

міки країни повинен базуватись на досконалому розумінні існуючих підходів, методів та інструментів управління активами, їх переваг та недоліків, перспектив удосконалення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є узагальнення існуючих підходів до управління активами на підприємствах, виділення їх переваг та недоліків, перспектив удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні українські підприємства функціонують у надзвичайно важких умовах: невизначеність підвищений рівень ризиків, пов'язаних із військовими діями на території країни, що зумовлюють необхідність удосконалення підходів до управління активами із урахуванням чинників зовнішнього середовища.

Управління активами підприємств є складним питанням, як з теоретичної, так і з практичної точок зору. Існує значна кількість трактувань поняття «активи». Так, у П(С)БО 2 «Баланс» [принцип відповідності елементів підходу до управління активами напрямку розвитку міжнародного та національного законодавства [4, с. 71];

– принцип відповідності елементів підходу до управління активами напрямку розвитку міжнародної та національної політики [4, с. 71];

– принцип комплексності управління активами, що базується на використанні провідних методик, методів дослідження середовища функціонування підприємств, методів та інструментів управління, які враховують сучасні інноваційні підходи до управління;

– принцип системності при формуванні підходу до управління активами, що визначає підприємство як єдину систему, яка має зовнішні та внутрішні зв'язки;

– принцип узгодженості стратегічних та тактичних напрямків управління активами підприємств;

– принцип об'єктивності, що базується на використанні достовірної інформації із перевірених джерел;

– принцип комплексності, який формує підхід до управління активами за всіма складовими активів підприємств;

– принцип гнучкості та адаптивності, що передбачає швидку реакцію на зміну зовніш-

нього та внутрішнього середовища діяльності підприємства, надає можливості адаптуватись до можливих змін;

- принципи точності та надійності, що визначають необхідність обґрунтування елементів підходу до управління активами із урахуванням можливості наявної дезінформації;

- принцип зворотнього зв'язку, який при управлінні активами повинен урахуватись у всій системі управління підприємством;

- принцип безперервності управління активами, що означає постійний моніторинг стану активів, виявлення недоліків та перспектив, їх корегування на постійній основі;

- принцип ефективності управління активами, який базується на меті підвищення загальної ефективності діяльності підприємства та збільшенні вартості його активів [5].

Розглядаючи сучасні методи управління активами підприємств, слід зазначити наступне. Управління активами підприємств може бути досліджене через різні наукові підходи: фінансовий, стратегічний, оптимізаційний. Кожен із зазначених підходів має власні методи управління активами.

Фінансовий підхід вивчає ефективність та рентабельність активів, засновуючись на фінансових показниках, які можна знайти у фінансовій звітності підприємства.

Стратегічний підхід вимагає аналізу стратегічного плану підприємства та визначення, як активи сприяють досягненню поставлених цілей.

Оптимізаційний підхід може включати математичні моделі для максимізації використання ресурсів та оптимального розподілу активів.

В умовах відновлення економіки країни важливо розглядати управління активами як інструмент для приваблення інвестицій. Забезпечення ефективного управління та підвищення вартості активів створює позитивний інвестиційний клімат, який важливий для сталого економічного розвитку.

Розгляд управління активами в умовах відновлення повинен також враховувати ризики. Зміни в економічному середовищі, курсові коливання та зміни попиту можуть вплинути на вартість та ліквідність активів. Стратегії ризик-менеджменту та гнучкі підходи до управління можуть служити відповіддю на ці виклики.

Підприємства здійснюють управління оборотними та необоротними активами. Підприємства здійснюють управління оборотними та необоротними активами. Особливості управління активами (необоротними та обо-

ротними) підприємств доцільно розпочати із дослідження динаміки та структури активів сучасних підприємств України.

У підприємств України до 2022 року були всі позитивні передумови для нарощування обсягів активів, проте умови військової агресії ускладнили питання поступового розвитку сучасних українських підприємств. Також слід додати, що структура необоротних та оборотних активів значно відрізняється за сферами господарювання, тому при формуванні підходу до управління активами, в першу чергу слід приділити увагу, аналізу динаміки та структури активів підприємств обраної сфери господарювання. Дослідження та порівняння динаміки та структури активів із підприємствами-конкурентами надає можливість підприємству винайти джерела та резерви підвищення ефективності управління активами.

Слід зазначити, що при формуванні концептуального підходу до управління активами підприємств слід підходити комплексно, із урахуванням видів та складових активів, їх динаміки та місця у структурі. Тільки комплексних підхід до управління активами надасть підприємству змогу винайти можливості для підвищення ефективності управління активами та загальної ефективності своєї діяльності.

Дослідивши сучасні підприємства України, їх діяльність та підходи до управління активами, також сучасні наукові напрацювання у сфері управління активами, можна узагальнити основні наявні проблеми управління активами на українських підприємствах:

Неефективне використання активів. Недостатність теоретичної обізнаності щодо питань управління активами, невикористання сучасних методик дослідження активів та некероване використання призводять до неефективного управління активами сучасних українських підприємств. Недостатній моніторинг та некероване використання активів призводять до їхнього неоптимального використання.

- Фінансові труднощі. Неадекватне фінансування та обслуговування зобов'язань призводять до проблем в управлінні активами та негативних наслідків у показниках ефективності діяльності підприємств.

- Відсутність стратегічного підходу. Брак стратегічного бачення питань управління активами заважає досягненню довгострокових цілей підприємства.

- Низька інноваційність. Відсутність інновацій у використанні активів призводить

до втрат конкурентоспроможності підприємств на ринку.

– Правові та регуляторні обмеження. Непередбачувані зміни в законодавстві та регулюванні створюють труднощі в управлінні активами.

Підсумовуючи зазначені проблеми, слід додати, що окреслені проблеми не є вичерпними, проте їх вирішення стане підґрунтям для подальшого розвитку сучасних українських підприємств, можливого нівелювання негативних наслідки впливу зовнішнього середовища та підвищення загальної ефективності управління підприємством.

В умовах відновлення економіки, ефективне управління активами підприємств стає ключовим елементом стратегічного розвитку. Існує ряд популярних у світі інструментів та моделей, які допомагають підприємствам управляти активами та забезпечити стійкий розвиток:

1. Інтегрована система управління активами (EAM).

Системи EAM (Enterprise Asset Management) – це комплексна система, яка об'єднує в собі процеси планування, використання, обслуговування та видалення активів підприємства. Підприємства з різномірними активами є основними користувачами EAM. Застосування EAM дозволяє ефективно виявляти та оптимізувати життєвий цикл активів, забезпечуючи максимальну ефективність та продуктивність. EAM сприяє оптимізації використання ресурсів та мінімізації зупинок виробництва.

2. Модель портфеля активів (CAPM).

Модель портфеля активів дозволяє підприємствам систематично оцінювати та розподіляти свої активи для досягнення стратегічних цілей. Модель портфеля активів дозволяє визначити оптимальний розподіл ресурсів між різними видами активів. Застосування цієї моделі сприяє диверсифікації та зменшенню ризиків, пов'язаних із змінами у економічному середовищі.

Заснована на принципах розподілу ризиків та доходів між різними видами активів, ця модель сприяє диверсифікації та зменшенню впливу нестабільності. Автори [6, с. 3] зазначають, що: «...CAPM базується на ідеї, що не всі ризики повинні впливати на ціни активів. Зокрема, ризик, який може бути диверсифікований шляхом утримання портфеля інвестицій, взагалі не є ризиком. CAPM дає нам уявлення про те, який ризик має бути

пов'язаний із доходністю». Використання зазначеної моделі дає можливість оцінити доходність та ризики використання активів під час здійснення підприємницької діяльності.

3. Модель оптимізації ліквідності.

Умови відновлення можуть вимагати зосередження на ліквідності для забезпечення стабільності фінансового стану підприємства. Модель оптимізації ліквідності є практичним інструментом для забезпечення фінансової стійкості підприємства. Ця модель дозволяє ефективно розподіляти фінансові ресурси та готувати підприємство до можливих фінансових викликів.

У моделі відображено всі можливі варіанти (межі коливання) співвідношення груп активів та пасивів, що дозволяє варіювати даними залежно від бізнес-цілей підприємства [7, с. 40]. Також зазначається, що адаптування моделі до вітчизняних умов повинно базуватись на визначенні суми найбільш строкових пасивів та найбільш строкових зобов'язань, а потім, після множення на відповідний коефіцієнт за моделлю, формуються суми активів та пасивів, далі відбувається вибір оптимального співвідношення.

4. Модель оцінки ризиків та планування невизначеності.

Умови відновлення часто супроводжуються значними економічними ризиками. Модель оцінки ризиків дозволяє ідентифікувати потенційні загрози та розробляти стратегії їх управління. Ця модель допомагає підприємствам адаптуватися до невизначеності та забезпечує стійкість у складних економічних умовах. Застосування методологій ризик-менеджменту є необхідним елементом практичного управління активами. Визначення потенційних ризиків та розробка стратегій їх управління дозволяє підприємствам адаптуватися до невизначеності та більш ефективно управляти своїми активами.

Висновки. Умови відновлення економіки визначають нові вимоги до управління активами підприємств. Використання інструментів та моделей, таких як модель портфеля активів, оптимізації ліквідності, EAM, оцінки ризиків та моделі сталого розвитку, дозволяє підприємствам вирішувати різні виклики та створювати стійкі стратегії для подолання економічної нестабільності. Застосування цих інструментів сприяє ефективному використанню ресурсів та підвищує конкурентоспроможність підприємства в умовах відновлення економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99#Text> (дата звернення: 22.01.24)
2. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент. Київ, 2008. 483 с.
3. Грінченко Р. В. Концептуальні засади управління діяльністю підприємств як складова формування їх конкурентоспроможності. *Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств* : монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового. Одеса : Атлант, 2017. С. 139–149.
4. Сєрік Ю. В. Управління оборотними активами підприємства. *Менеджмент, теорія та практика*. 2013. № 4. С. 70–75.
5. Тарасюк Д. С. Проблеми та перспективи стратегічного управління нематеріальними активами. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=13> (дата звернення: 31.01.24)
6. Andre´ F. Perold, George Gund. The Capital Asset Pricing Model. *Journal of Economic Perspectives*. 2004. Volume 18. Number 3. P. 3–24
7. Мамонтова Н. А., Іщук О. С. Взаємозв'язок коефіцієнтів ліквідності та модель їх оптимізації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2016. № 3 (31). С. 37–41.

REFERENCES:

1. Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 2 «Balance» [Provisions (standard) of accounting 2 "Balance"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99#Text> (accessed January 22, 2024).
2. Kovalenko L. O., Remnyova L. M. (2008) Finansovyi menedzhment [Financial management]. Kyiv, 483 p.
3. Hrinchenko R. V. (2017) *Kontseptualni zasady upravlinnia diialnistiu pidprijemstv yak skladova formuvannia yikh konkurentospromozhnosti. Teoretychni, metodolohichni ta praktychni aspekty konkurentospromozhnosti pidprijemstv* [Conceptual principles of management of enterprise activities as a component of forming their competitiveness. Theoretical, methodological and practical aspects of the competitiveness of enterprises]: monohrafiia [monograph] / za zah. red. O. H. Yankovoho. Odesa : Atlant, pp. 139–149.
4. Sierik Yu. V. (2013) *Upravlinnia oborotnyvy aktyvamy pidprijemstva* [Management of current assets of the enterprise]. *Menedzhment, teoriia ta praktyka*. № 4. P. 70–75.
5. Tarasiuk D. S. *Problemy ta perspektyvy stratehichnoho upravlinnia nematerialnymy aktyvamy* [Problems and prospects of strategic management of intangible assets]. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=13> (accessed January 31, 2024).
6. Andre´ F. Perold, George Gund. The Capital Asset Pricing Model. *Journal of Economic Perspectives*. 2004. Volume 18. Number 3. P. 3–24
7. Mamontova N. A., Ishchuk O. S. (2016) *Vzaiemozviazok koefitsientiv likvidnosti ta model yikh optymizatsii* [Relationship of liquidity ratios and their optimization model]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. *Seriia «Ekonomika»*. № 3 (31). P. 37–41.